

Reģionālās politikas pamatnostādnes 2013.-2019.gadam

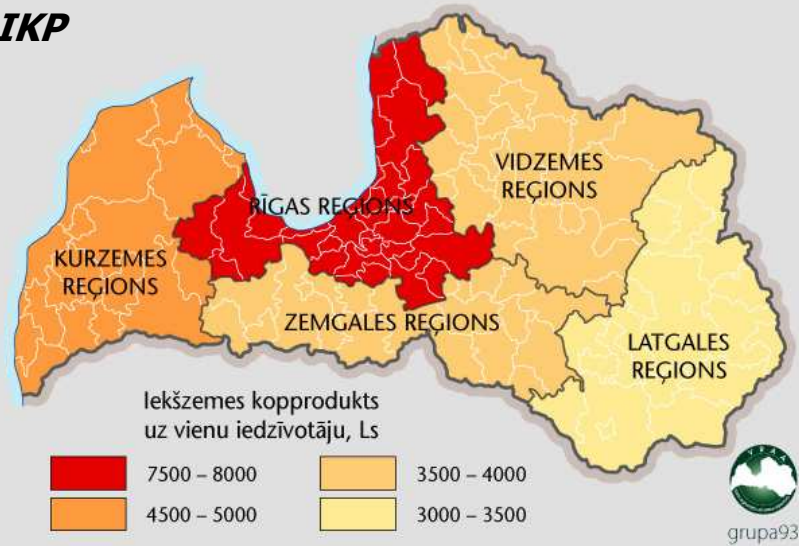

VIDES AIZSARDZĪBAS UN
REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS MINISTRIJA

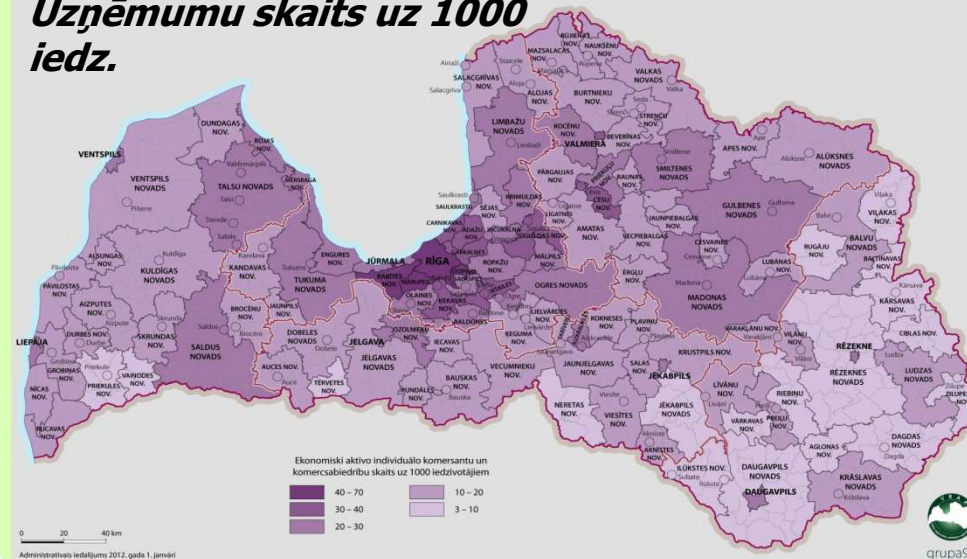
www.varam.gov.lv

Ilgtermiņa izaicinājums – pārāk lielas disproporcijas teritoriju attīstības rādītājos

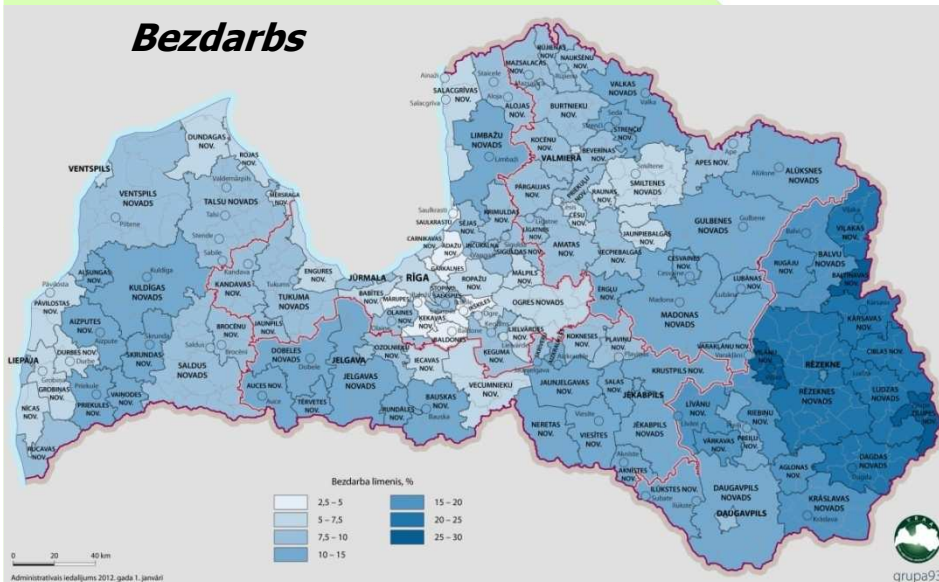
IKP

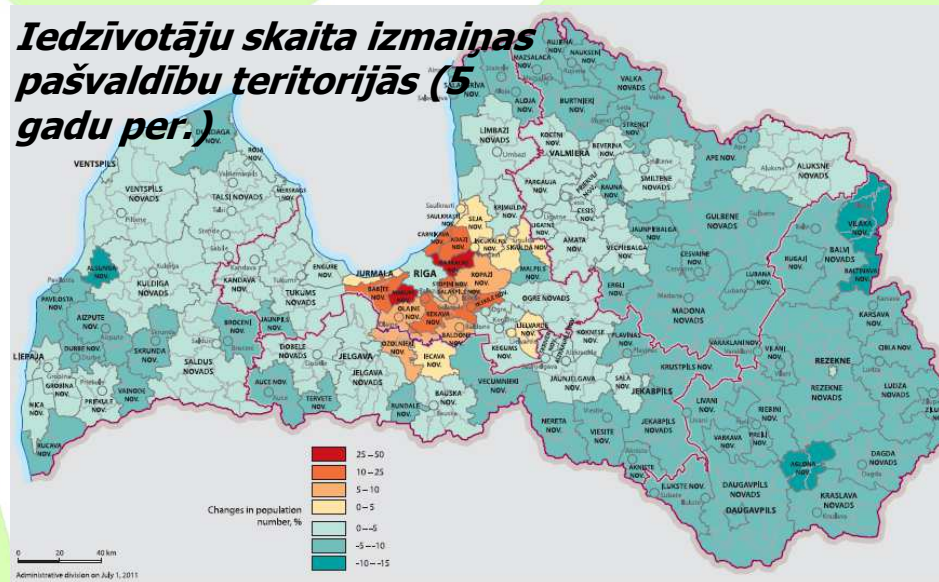
Uzņēmumu skaits uz 1000 iedz.

Bezdarbs

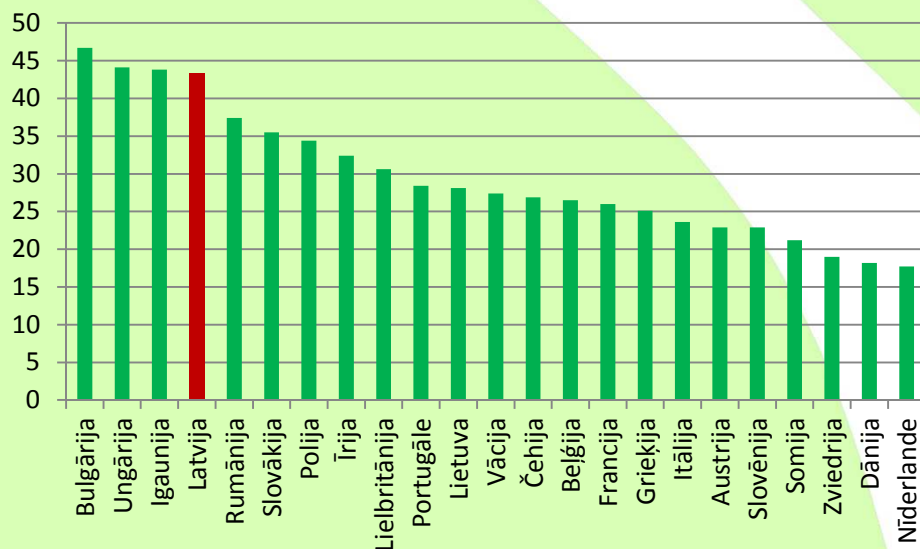
Iedzīvotāju skaita izmaiņas pašvaldību teritorijās (5 gadu per.)

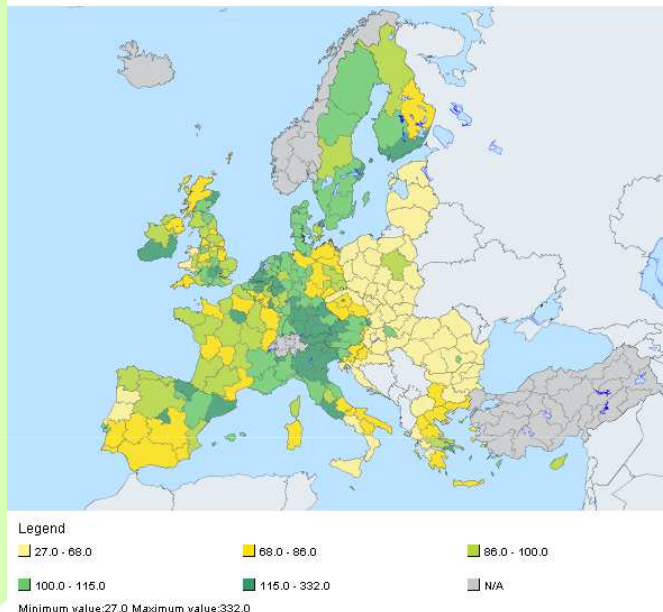
Reģionālās attīstības atšķirības Eiropas Savienībā

Latvijā raksturīgas izteiktas reģionālās attīstības atšķirības salīdzinājumā ar citām ES valstīm

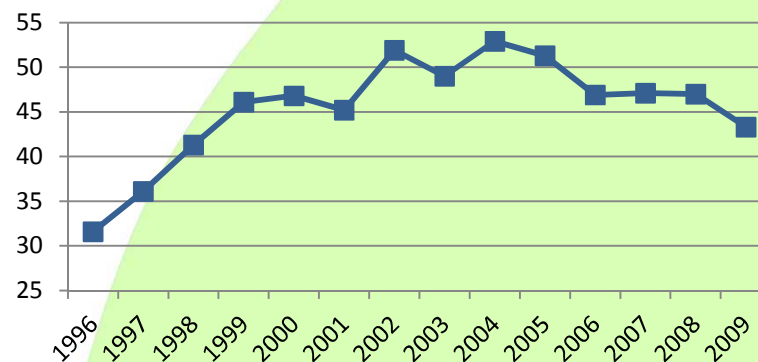
Reģionālā IKP uz 1 iedz. dispersija, %, 2009 (NUTS 3 reģioni)

Regional gross domestic product (PPS per inhabitant in % of the EU-27 average) by NUTS 2 regions 2009

Reģionālā IKP uz 1 iedz. dispersijas izmaiņas 1996-2009

Pieejas maiņa reģionālajā politikā tās efektivitātes paaugstināšanai – jāievieš arī Latvijā

Politikas pazīmes	Tradicionālā reģionālā politika XX.gs. 50.-90.gadi	Jaunās paaudzes reģionālā politika No XX.gs. 90.gadiem
Mērķis	Valsts ekonomiskās attīstības līdzsvarošana, īslaicīgi kompensējot reģionālās atšķirības	Reģionālās attīstības rezultātu uzlabošana, balstoties uz neizmantoto potenciālu
Pieeja plānošanā	Sektoriāla (nozaru) pieeja	Integrētās attīstības programmas un projekti
Ģeogrāfiskā orientācija	Atpalikušie reģioni „Robina Huda” princips	Visi reģioni
Mērķteritorijas	Politiskie / administratīvie reģioni	Ekonomiskie (funkcionālie) reģioni, attīstības centri kā reģionu izaugsmes virzītājspēki
Ekonomiskā vide	Nacionālā ekonomika	Starptautiskā ekonomika
Instrumenti	Subsīdijas, valsts uzņēmumu izvietošana reģionos (resursu importēšana)	Vietējo resursu aktivizēšana un nostiprināšana

Mērķteritorijas: uzstādījumi Eiropā

- Mūsdienās **pilsētas** ir tās, kas **piesaista un kurās koncentrējas izaugsmei nozīmīgie resursi, kas globalizācijas rezultātā ir kļuvuši ļoti mobili** – cilvēkresursi (iedzīvotāji, studenti, tūristi u.c.), uzņēmumi, investori, pētniecība, inovāciju radīšana, liela mēroga pasākumi, tāpēc pilsētas ir **reģionu un visas valsts attīstības virzītājspēki**
- *ES Teritoriālās attīstības darba kārtība:* **policentriskas attīstības modelis paver iespējas mazināt teritoriālās atšķirības, nodrošinot līdzvērtīgus un kvalitatīvus dzīves apstākļus iedzīvotājiem neatkarīgi no dzīvesvietas** un tādā veidā ierobežojot iedzīvotāju pārlietu lielo koncentrāciju galvaspilsētu
- **Pilsētu un lauku partnerība ir būtiska darbavietu un pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai lauku iedzīvotājiem**
- **Īpašām ģeogrāfiskajām iezīmēm ir nozīmīga ietekme uz daudzu reģionu attīstības iespējām** – piemēram, piekrastes teritorijām, kalnainiem apvidiem, salām utt. Ar dažādu pārvaldes līmeņu kopīgām pūlēm un integrētiem risinājumiem (atbalsta pasākumiem) šo teritoriālo iezīmju veidoto potenciālu var pārvērst kapitālā

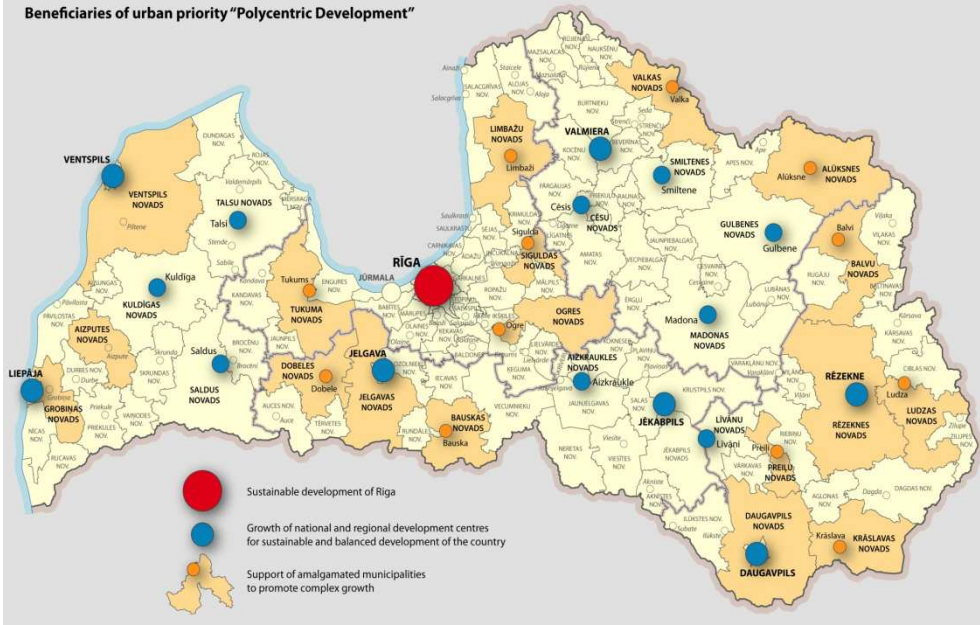

ERAF prioritāte "Policentriska attīstība"

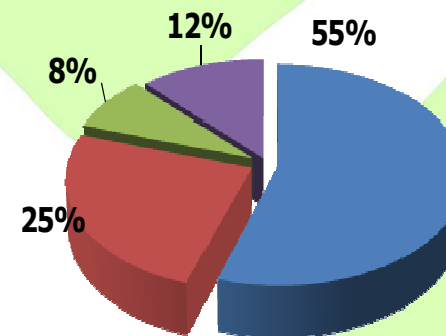
Aktivitātes:

- 3.6.1.1.aktivitāte „Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru izaugsmes veicināšana līdzsvarotai valsts attīstībai”
- 3.6.2.1.aktivitāte "Atbalsts novadu pašvaldību kompleksai attīstībai”
- 3.6.1.2. aktivitāte "Rīgas pilsētas ilgtspējīga attīstība”

Beneficiaries of urban priority "Polycentric Development"

Kopā: 227 mlj. LVL

- Transport infrastructure (incl. support for enterprises)
- Energy efficiency of public buildings
- Education infrastructure
- Culture infrastructure (incl. heritage & tourism)

Gūtās mācības 2007.-2013.gada periodā

1. Lai būtiskāk samazinātu reģionālās attīstības atšķirības, vienlaikus ņemot vērā ierobežoto investīcijām pieejamo finansējumu, nepieciešama:

- **finansējuma koncentrācija tematiski un teritoriāli**
- lielāka projektu atdeve teritorijas attīstībai - pašvaldībām **vairāk jāorientējas uz projektiem, kas sekmē uzņēmējdarbības attīstību** (mazāk labiekārtošanas jeb "komforta" projektu)

2. Nepieciešams plašāk pielietot teritoriālo pieeju (investīcijas balstīt uz teritoriju vajadzībām, veicot kompleksus ieguldījumus, samazināt nozaru pieejas dominēšanu)

- Atbalsts pašvaldību attīstības programmu īstenošanai
- Vajadzības *VS* resursi = sasniedzamie rezultāti ar augstāku pievienoto vērtību

Reģionālās politikas ietvars: Latvijas 2030 un NAP 2014-2020 uzstādījumi

"Latvija 2030" Telpiskās attīstības perspektīva:

- **Sasniedzamība** un mobilitātes iespējas

- **Policentriska apdzīvotuma struktūra** – lai veicinātu reģionu līdzsvarotu attīstību, nepieciešams nostiprināt attīstības centru tīklu

- **Nacionālo interešu telpas** – unikālas, specifiskas teritorijas, kam raksturīgi kopīgi izaicinājumi un attīstības iespējas (lauki, Rīgas metropoles areāls, Baltijas jūras piekraste, austrumu pierobeža)

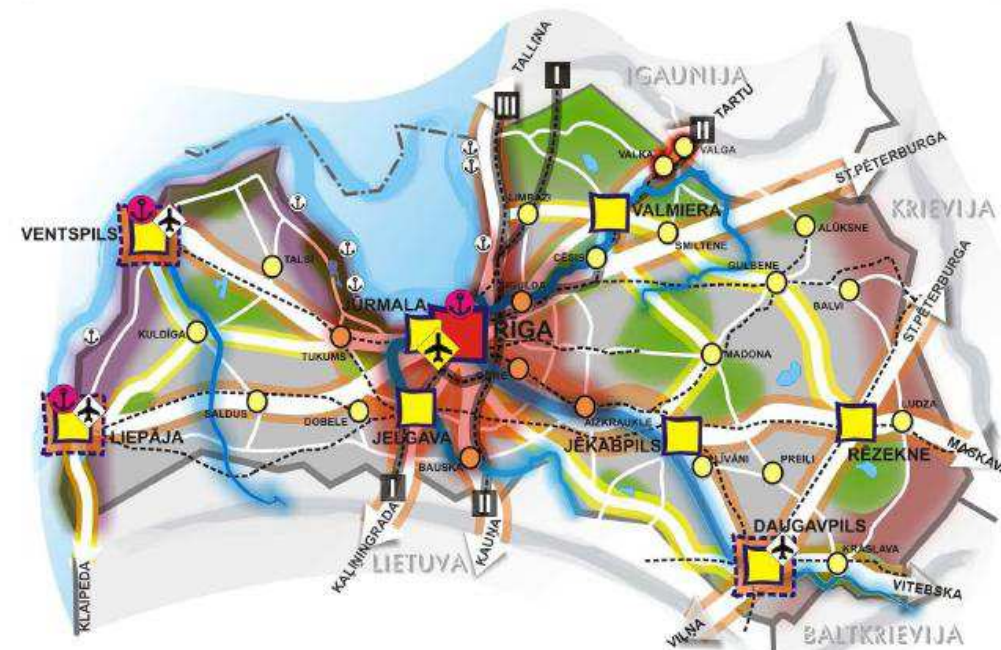
NAP 2020 uzstādījumi:

- Investīciju koncentrācija attīstības centros
- "Pakalpojumu grozs" efektīvākai pakalpojumu ieviešanai
- Atbalsts LV 2030 mērķteritorijām

VIDES AIZSARDZĪBAS UN
REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS MINISTRIJA

Latvijas nākotnes telpiskā struktūra

Reģionālās politikas pamatnostādnes: galvenie uzstādījumi

- **Policentriskas attīstības** veicināšana
- **Funkcionālās mērķteritorijas** ("Latvija 2030")
- **Ekonomikas stimulēšana un uzņēmējdarbības vides uzlabošana** vietējā un reģionālajā līmenī
- **Pakalpojumu "grozs"**
- **Plašāka teritoriālās pieejas pielietošana** investīciju plānošanā pašvaldībām
- **Pašvaldību un reģionu aktīvāka loma** teritorijas attīstības veicināšanā un potenciāla izmantošanā
- **Plaša loka ieinteresēto pušu iesaiste** reģionālās politikas mērķu īstenošanā

Reģionālās politikas pamatnostādnes: saturs

1. mērķis. Sekmēt teritorijās uzņēmējdarbības attīstību un darbavietu radīšanu, veicināt darbavietu un pakalpojumu sasniedzamību, kā arī uzlabot pakalpojumu kvalitāti un pieejamību (*investīcijas*)

Rīcības virzieni

1. Atbalsts starptautiskas, nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem
2. Atbalsts lauku attīstības telpai
3. Atbalsts Rīgas metropoles areālam
4. Atbalsts Baltijas jūras piekrastei
5. Atbalsts Austrumu pierobežai

2. mērķis. Stiprināt reģionu un pašvaldību rīcībspēju un lomu savas teritorijas attīstības veicināšanā (*neinvestīciju pasākumi*)

Rīcības virzieni

1. Paaugstināt pašvaldību un plānošanas reģionu lomu uzņēmējdarbības veicināšanā un uzlabot uzņēmējdarbības vidi pašvaldībās
2. Palielināt pašvaldību finansiālo rīcībspēju (pašvaldību finanšu pilnveidošana)
3. Palielināt pašvaldību lomu demogrāfiskās situācijas uzlabošanā vietējā līmenī
4. Paplašināt teritoriālās statistikas klāstu un ieguves iespējas

Reģionālās politikas vadības mehānisms mērķu efektīvai ieviešanai

- Vietējā līmeņa pārvaldes un administratīvi teritoriālās struktūras pilnveidošana
- Reģionālās politikas un nozaru politiku savstarpējā koordinācija
- Plašākas sabiedrības iesaiste reģionālās politikas mērķu sasniegšanā
- Reģionālās attīstības uzraudzības un novērtēšanas sistēmas darbība

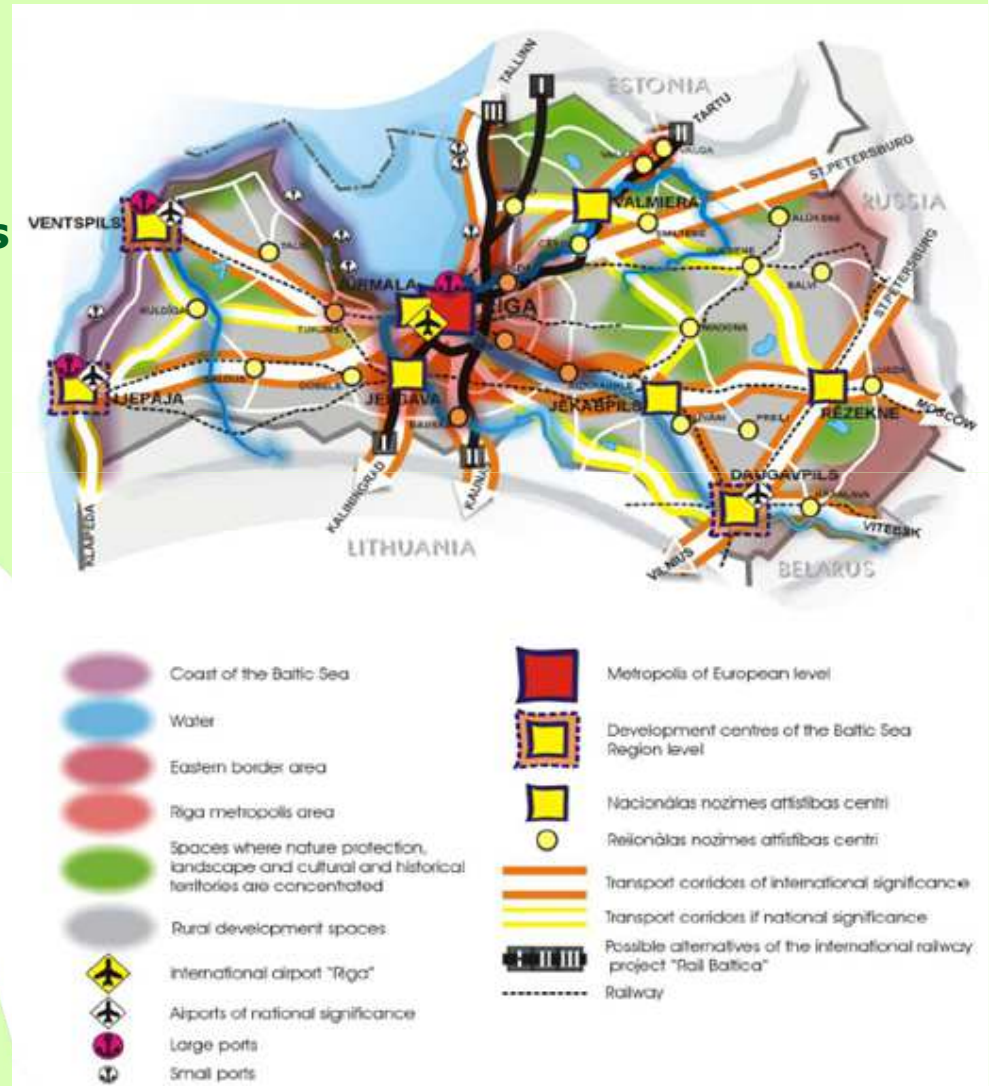
Reģionālā politika: atbalsta pasākumi mērķteritorijām

Galvenās mērķteritorijas:

- **Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centri (9+21 pašvaldība)**
- **Lauku teritorijas (89 pašvaldības)**

Pārējās mērķteritorijas:

- **Rīgas metropoles areāls**
- **Baltijas jūras piekraste**
- **Austrumu pierobeža**

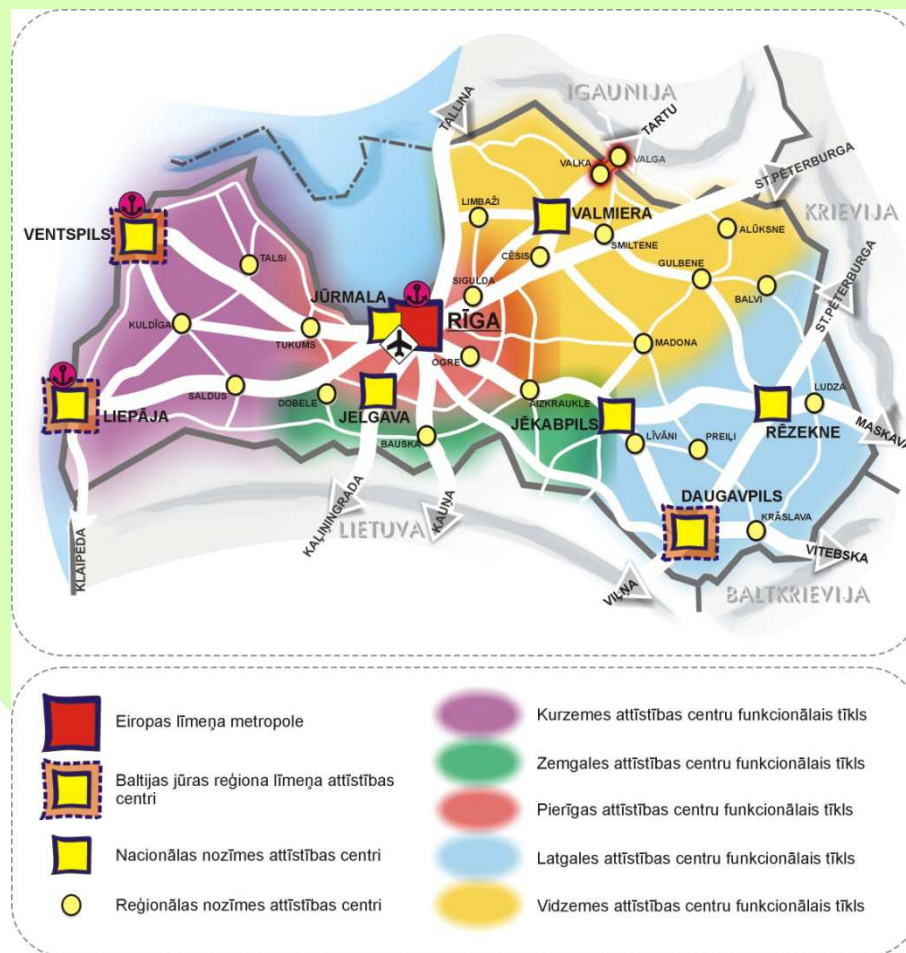

Nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centri

- Noteikti 2010.gadā "Latvija 2030"
- Iedzīvotāju kā nozīmīgākā izaugsmes resursa koncentrācija (71%)
- Ekonomiskās aktivitātes un uzņēmēju koncentrācija (84% komercsabiedrību)
- Pakalpojumu koncentrācija, t.sk.,
 - Augstāko izglītības iestāžu koncentrācija
 - Valsts pārvaldes reģionālās institūcijas

- Vienmērīgs izvietojums pa visu valsti – priekšnosacījums līdzsvarotai attīstībai (~30-90 km starp tuvākajiem attīstības centriem)

- Attīstības centru spēju būt apkārtējās teritorijas izaugsmes virzītājspēkiem nepieciešams stiprināt, t.sk. ar atbilstošiem investīciju atbalsta pasākumiem, sekmējot to attīstības potenciāla pilnvērtīgu izmantošanu

Pilsētu - lauku mijiedarbība / partnerība

- Mazāk no augšas vadīts process, daudz lielākā mērā – **vietējās iniciatīvas jautājums (pašvaldību sadarbības forma)**
- Veidi/mērogs: viena **projekta** vai nozares partnerība/**kopīgas stratēģijas**
Piemēri: vienota sabiedriskā transporta biļete pāri pašvaldību robežām, park&ride projekti, vairāku pašvaldību kopīga atkritumu apsaimniekošana, pašvaldību asociācijas tūrisma jomā, kopīga telpiskā plānošana/pārvaldība u.c.
- **Valsts galvenā loma** pilsētu – lauku partnerības kontekstā ir **nodrošināt labvēlīgu tiesisko un finansiālo ietvaru** šādai sadarbībai
- Liela nozīme ir **mobilitātes aspektam**
- Pamatnostādnēs tiek paredzēti šādi **atbalstoši mehānismi**:
 - iespējas saņemt investīciju atbalstu pašvaldību kopīgu projektu īstenošanai
 - iespējas attīstības centru pašvaldībām ieguldīt investīcijas ārpus attīstības centra teritorijas (t.sk. citā pašvaldībā) un saņemt lielāku finansējumu, ja tiek veidoti kopīgi projekti ar apkārtējiem novadiem
 - pašvaldību sadarbība kā viens no veidiem, kā nodrošināt pakalpojumus iedzīvotājiem

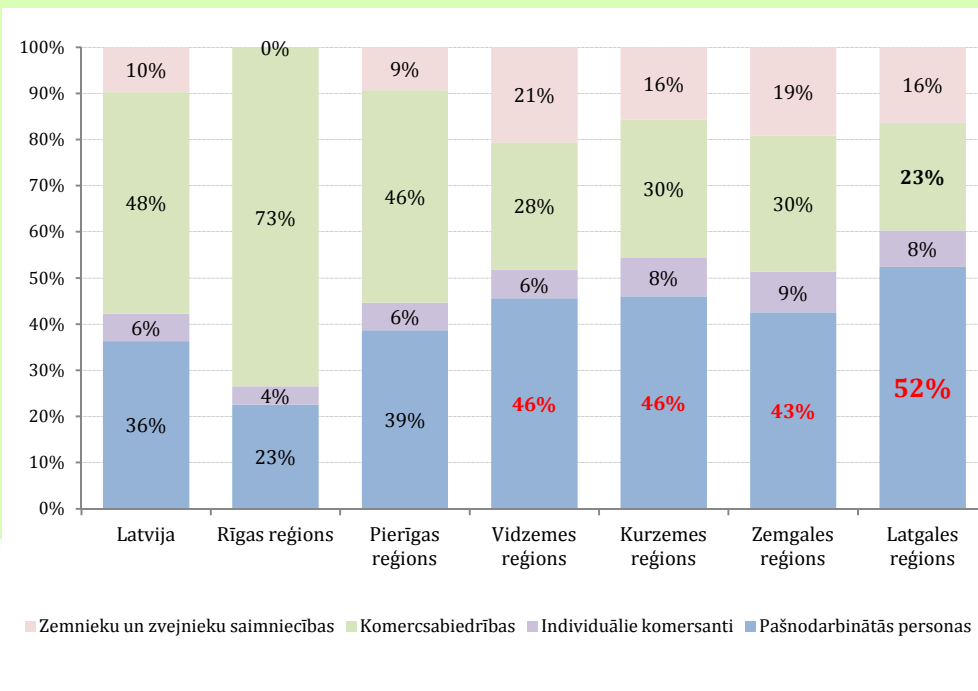
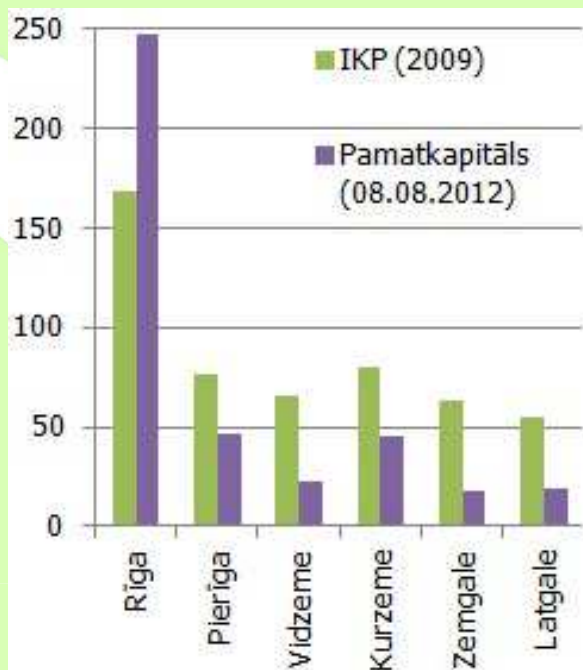

Mērķteritoriju kopīgie un galvenie atbalsta virzieni:

- **Uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūra** (*VARAM un ZM atbalsta pasākumi*)
- **Transporta infrastruktūra** (*SM atbalsta pasākumi*)
- **Publisko pakalpojumu** nodrošināšana atbilstoši apdzīvojuma līmenim noteiktajam pakalpojumu „grozam” (*Nozaru ministriju atbalsta pasākumi*)

Reģionālās atšķirības uzņēmējdarbības attīstībā

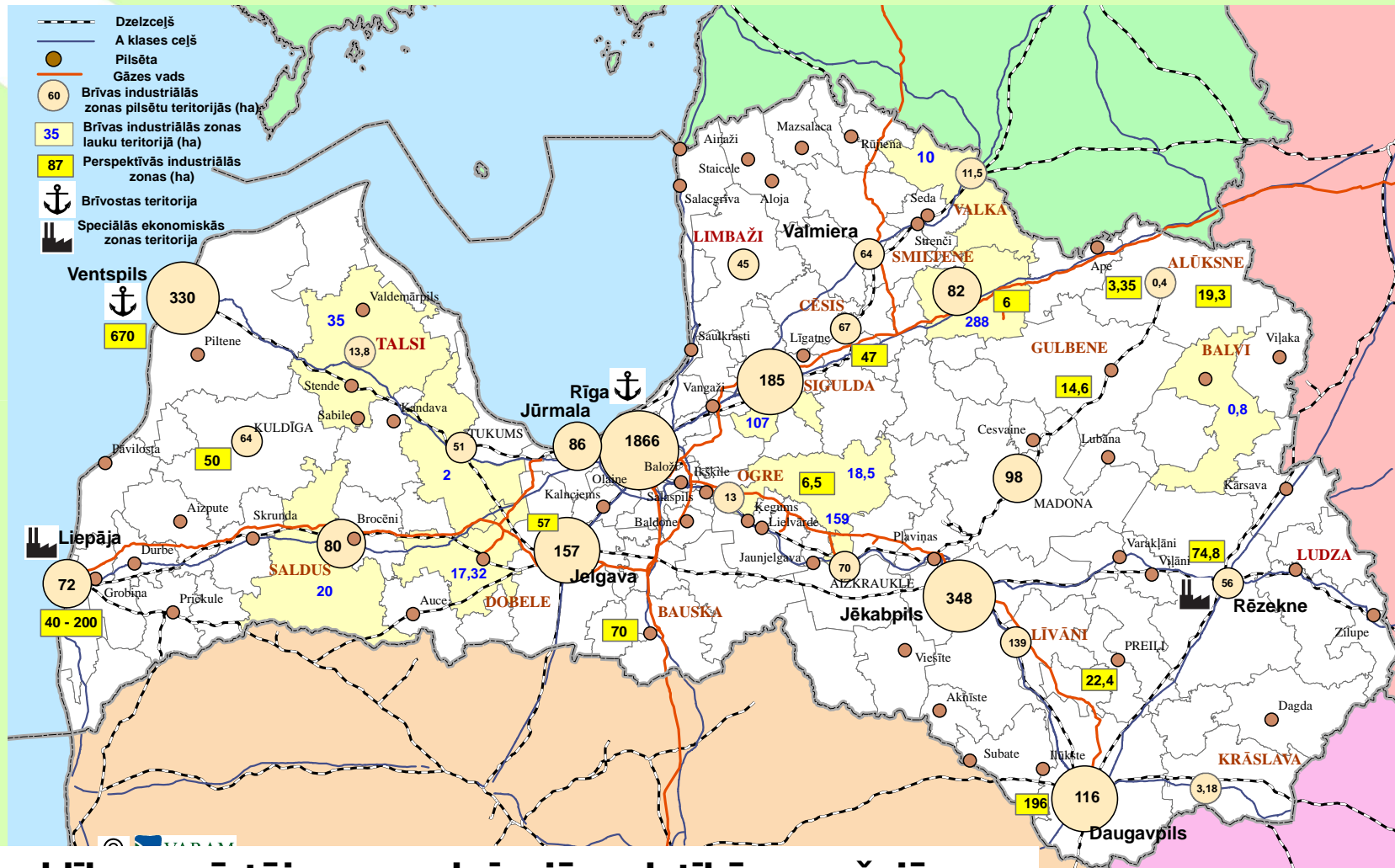

Avots: Latvijas bankas aprēķins

- Reģionos ārpus Rīgas pamatā **nelieli uzņēmumi, kam ir ierobežotas iespējas piesaistīt privātās investīcijas** (augt, attīstīties un ietekmēt darba tirgu)
- 2012.gadā **67% aizņemto darbavietu** atradās **Rīgas plānošanas reģionā, pārējos - liels pašnodarbināto īpatsvars – reģionos trūkst darba devēju**
- Viena no problēmām, kādēļ investīciju projekti nav īstenoti Latvijā, bet gan citās valstīs, ir **rūpnieciska zonējuma zemesgabalu trūkums ar atbilstošu infrastruktūru** (LIAA apkopotā informācija)
- Reģionos būtiska ietekme ir lielajiem uzņēmumiem un investoriem – **1 ATI projekts dod 1% līdz 5% no darba vietām pašvaldībā** (starp lielākajiem darba devējiem virs 50 darbinieku)

Industriālās zonas – “telpa” investoru darbības uzsākšanai

Pašvaldību novērtējums par brīvajām platībām esošajās un perspektīvajās industriālās zonās attīstības centros

Papildinošie neinvestīciju pasākumi: pašvaldību un reģionu lomas stiprināšana uzņēmējdarbības atbalstam

Plašāka pašvaldību rīcības brīvība uzņēmējdarbības aktivitātes sekmēšanā, aktīvs un mērķtiecīgs darbs investoru piesaistē

- Pašvaldību kapacitātes celšana (apmācības, investīciju piedāvājumu sagatavošana, dalība izstādēs un mārketingš)
 - 2013.-2014.g. Pilotprojekti no Norvēģu finanšu instrumenta
 - 2014.-2020.g. 1,5 milj. LVL (ESF, pašvaldību līdzfinansējums)
- Pašvaldību tiesības rīkoties ar mantu:
 - % atlaide zemes nomai
- Administratīvas sankcijas pret nekustamā īpašuma īpašniekiem, kam pieder īpašums esošās/potenciālās industriālās zonas teritorijā un kas neapsaimnieko šo īpašumu
- Pašvaldību administratīva sloga mazināšana uzņēmējiem – normatīvo aktu pilnveidošana, samazinot nepamatotas pašvaldību prasības
- Latgales uzņēmējdarbības centra izveide (pilotprojekts) - koordinēts atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai reģionālajā līmenī
- Reģiona ideju kauss
- Pašvaldību veidoti specifiski atbalsta pasākumi savas teritorijas uzņēmējiem

Citi neinvestīciju pasākumi pašvaldību un reģionu lomas stiprināšanai

- Pašvaldību finansiālās rīcībspējas palielināšana (pašvaldību finanšu izlīdzināšanas pilnveidošana)
- Pašvaldību lomas demogrāfiskās situācijas uzlabošanā vietējā līmenī palielināšana
- Teritoriālās statistikas klāsta un ieguves iespēju paplašināšana

Investīciju atbalsta pasākumi pašvaldībām reģionālās politikas ietvaros: plānotie pamatprincipi ieviešanā

- Projekti, kas **pamato ekonomiskās aktivitātes veicināšanu un liecina par privāto investoru gatavību veikt ieguldījumus un veidot jaunas darbavietas**
- **Striktāki kritēriji projektu vērtēšanā**
- Netiks noteiktas stingras kvotas katrai pašvaldībai – **ierobežota atlase ar konkursa elementu**
- Atbalsta pasākums attīstības centriem: **ieguldījumi arī ārpus attīstības centra teritorijas (pašvaldības izvēle)**
- **Kopīgi projekti attīstības centriem ar pašvaldībām apkārtējā lauku teritorijā**
- **Katram projektam ir viens turētājs**

Investīciju atbalsta pasākumi pašvaldībām reģionālās politikas ietvaros: kā sagatavoties ieviešanai

- Pirmais solis – VARAM veiktā pašvaldību – atbalsta saņēmēju **aptauja par prioritārajām projektu idejām**. Jāturpina darbs pie šo ideju izstrādes un pilnveidošanas
- 2014.-2020.gada plānošanas periodā pašvaldībām **aktīvāk jāstrādā pie uzņēmēju/investoru piesaistes savas pašvaldības teritorijā** (pašvaldību investīciju piesaistes kapacitātes stiprināšanas pasākumi – apmācības, investīciju piedāvājumu sagatavošana u.c.)
- Iesniedzot projektu, **jābūt zināmai vismaz daļai no infrastruktūras lietotājiem** (vēlami nodomu protokoli, īpaši attīstības centru atbalsta pasākumā)
- Jānodrošina prioritāro investīciju projektu **atbilstība integrētai pašvaldības attīstības programmai. VARAM līdz 2013.gada beigām aktualizēs metodiskos ieteikumus pašvaldību attīstības programmu izstrādei**

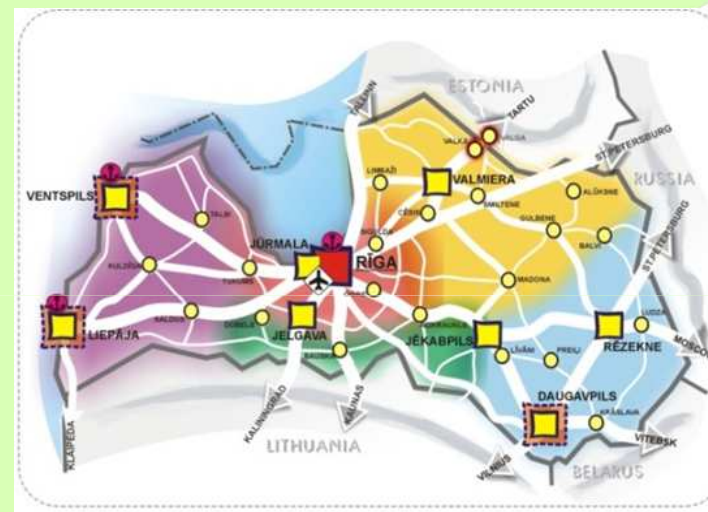
Sākotnējais vērtējums par projektu idejām

- Kopumā **pozitīvi vērtējam iesūtītās projektu idejas**
- Pašvaldībām, kuras iesniedza projektu idejas, pārsniedzot pieprasījumā norādīto finansējuma apjomu – **jādefinē prioritātes**
- Veicot darbu ar potenciālajiem investoriem, plānošanas perioda ietvaros **var aktualizēties/tikt izstrādātas jaunas projektu idejas**
- **VARAM individuāli strādās ar katru pašvaldību**, lai detalizētāk iepazītos ar piedāvātajām projektu idejām un sniegtu atbalstu to pilnveidošanā, sekmējot to atbilstību plānotajiem finansējuma piešķiršanas kritērijiem

Attīstības centri: būtiskākās citu ministriju investīcijas saskaņā ar NAP 2020

- **Pakalpojumu grozs** (pašvaldību infrastruktūra)
 - Nozaru ministriju pasākumu ietvaros
- **Ceļu infrastruktūra** (valsts transporta infrastruktūras sakārtošana un attīstība)
 - Valsts reģionālo autoceļu seguma atjaunošana
 - Valsts reģionālo autoceļu rekonstrukcija
- **Speciālistu piesaiste*** (motivācijas sistēma publiskajā pārvaldē darbam ārpus Rīgas)

**Attiecas arī uz lauku teritorijām*

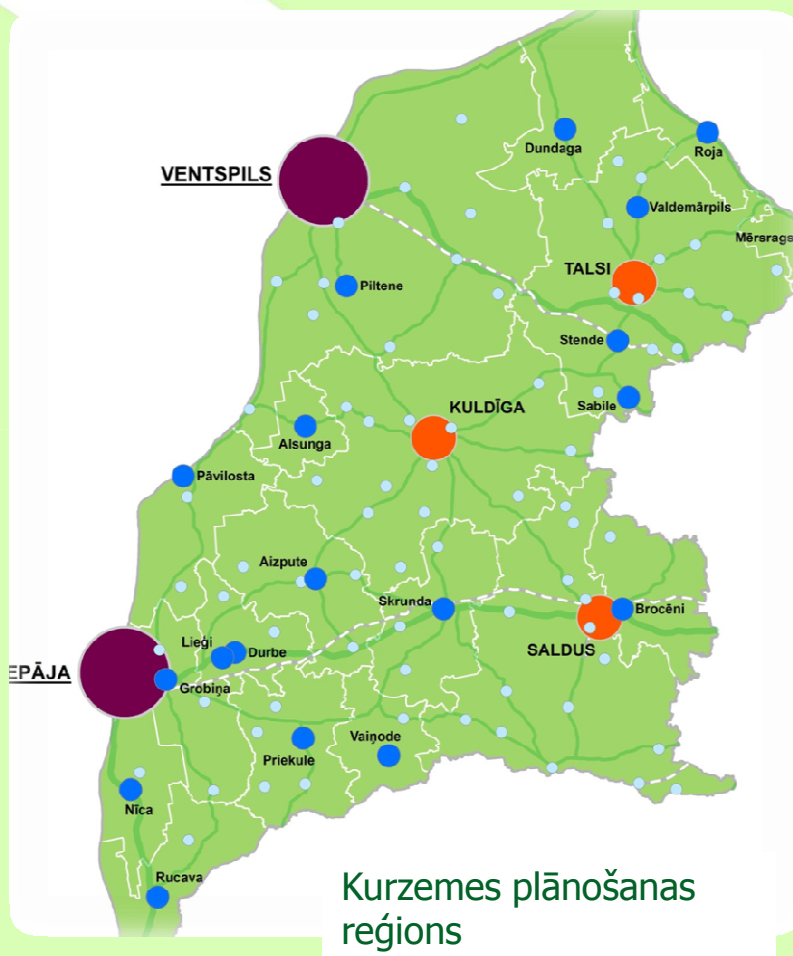
Lauku teritorijas: būtiskākās VARAM un citu ministriju investīcijas saskaņā ar NAP 2020

- **Valsts mērķdotāciju atjaunošana pašvaldībām** (novadiem, kas nav nacionālās vai reģionālās attīstības centri) (VARAM)
- **Uzņēmējdarbības infrastruktūra** (pašvaldību infrastruktūra lauku teritorijās (vietējie autoceļi un pievadceļi)) (ELFLA)
- **Pakalpojumu grozs** (pašvaldību infrastruktūra)
 - Nozaru ministriju pasākumu ietvaros
- **Ceļu infrastruktūra** (valsts transporta infrastruktūras sakārtošana un attīstība)
 - Valsts vietējo autoceļu segu un tiltu atjaunošana
- **Speciālistu piesaiste*** (motivācijas sistēma publiskajā pārvaldē darbam ārpus Rīgas)

**Attiecas arī uz attīstības centriem*

Pakalpojumu "grozs" - kritēriju kopums publisko investīciju plānošanai un veikšanai teritorijās pakalpojumu infrastruktūras attīstībai

- Nosaka **pakalpojumu klāstu noteiktās jomās (veselība, kultūra, sports, izglītība, sociālā aprūpe)**, kas nodrošināms katrā apdzīvojuma līmenī un pakalpojumu hierarhiju
- **Augstākā līmenī tiek piedāvāts plašāks pakalpojumu klāsts**, kas ietver arī zemākajiem līmeņiem noteikto pakalpojumu **apjomu**
- Atspoguļo tikai tos **pakalpojumus/jomas, kurās teritoriālā diferenciacija ir lietderīga**

Tuvākās VARAM rīcības

- Finansējuma piesaiste atbalsta pasākumiem – VARAM līdzdalība ES fondu Darbības programmas 2014.-2020.gadam pilnveidošanā un saskaņošanā ar Eiropas Komisiju
- Darbs pie detalizētiem investīciju finansējuma sadales principiem starp pašvaldībām
- Darbs ar pašvaldībām pie projektu ideju pilnveidošanas/attīstīšanas
- Darbs ar nozaru ministrijām reģionālās politikas un nozaru politikas koordinācijas nodrošināšanai (teritoriālie principi, koordinācija ar papildinošām aktivitātēm (ZM, EM))
- Reģionālās attīstības likuma grozījumi pamatnostādņu principu nostiprināšanai
- Metodiskā vadība pašvaldību attīstības programmu izstrādē (t.sk. Metodisko ieteikumu attīstības programmu izstrādei aktualizēšana un apmācības)
- Vadlīniju sagatavošana vietējo rīcības grupu stratēģiju izstrādei, t.sk. sasaistei ar pašvaldības attīstības plānošanas dokumentiem
- Pētījums par publisko pakalpojumu klāsta izvērtējumu atbilstoši apdzīvoto vietu grupām Latvijas plānošanas reģionos, tādējādi iegūstot detalizētāku informāciju par pakalpojumu „groza” pašreizējo piepildījumu un nepieciešamajiem uzlabojumiem

Paldies!

www.varam.gov.lv

